

NYHEDSBREV – Januar 2022

Genforenings- og Grænsemuseet

Protektor: H.E. Ingolf, Greve af Rosenberg

101 års Genforeningsjubilæum fejret den 13. juni 2021

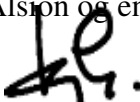
Fra kl. 10 til langt ud på aftenen fejrede H.M. Dronning Margrethe II med et års corona-forsinkelse 100-året for Genforeningen.

Den festlige dag startede ved Frederikshøj to kilometer nord for Christiansfeld, hvor Dronningen, Kronprins Frederik og Prins Christian i karet kørte over den slettede 1864-1920 grænsen på det sted, hvor Kong Christian i 1920 red igennem den ikoniske æresport over grænsen og ind i det

genvundne land på den hvide hest, Malgré Tout, efterfulgt af Kronprins Frederik og Arveprins Knud begge til hest, hvorefter Dronning Alexandrine og Prinsese Thyra fulgte i karet. Selv samme karet, som kørte dagens royale gæster under den nyfortolkede æresport, anført af gardehusarerne.

Ved "Kongestenen" bød borgmester Jørn Pedersen de royale gæster velkommen, hvorefter Dronningen holdt en flot tale. Formand for Region Syddanmark, Stephanie Lose, holdt ligeledes tale, Kolding Egnsteater opførte et afsnit af teaterstykket "Erna i krig", hvorefter musikalske SMUK med deres militærmusik fik sat den historiske stemning i rette rammer, mens Dronningen, Kronprinsen og Prinsen blev ledsaget til afsløring af billedhugger Flemming Jarles kunstinstitution, et ti centimeter bredt bronzebånd lagt tværs over cykelstierne, vej 170 og forbundet med en bronzeskulptur fremstillet i størrelse 1:1 efter fotos fra 1920. Dette var for Genforenings- og Genforeningsmuseets bestyrelse et absolut højdepunkt, da det var bestyrelsens forslag om en skulptur på det historiske sted, som herved blev virkeliggjort.

Før Dronningens klip holdt museets formand en kort tale om stedets betydning og skulpturens fortolkning, som han sluttede med ordene "***Stor tak fordi De i dag, ved indvielse af denne nye historiske kunstinstitution, om jeg så må sige, har sat kronen på værket***", inden den kongelige ekvipage fortsatte mod Christiansfeld og festgudstjenesten i Haderslev Domkirke, hvorfra Dronningen efterfølgende fortsatte alene til festlighederne på Folkehjem og Genforeningsparken i Aabenraa, Kongeskansen på Dybbøl, Det tyske Museum i Sønderborg, Show på Alsion og endelig reception på Kongeskibet Dannebrog.

Kaj G. Nielsen

Formand for Genforenings- og Grænsemuseet

Fra ventre ses herunder kommunaldirektør Thomas Boe, Kolding Kommune, H.M. Dronning Margrethe II, 1. viceborgmester Søren Rasmussen, borgmester Jørn Pedersen, H.K.H. Prins Christian og H.K.H. Kronprins Frederik

Formand for Genforenings- og Grænsemuseet, Kaj G. Nielsen, holdt en kort tale før Dronningens snoreklip.

Set fra venstre:

1. viceborgmester Søren Rasmussen, borgmester Jørn Pedersen, Kaj G. Nielsen, H.M. Dronning Margrethe II, H.K.H. Prins Christian og H.K.H. Kronprins Frederik.

Dronningen klipper snoren. Midt i billedet ses museets næstformand, Christian Rasmussen, som bærer pudsen til det royale klip.

Den kongelige ekvipage forlader Frederikshøj for at køre videre til Haderlev via Christiansfeld

40 ildsjæle på studietur

Den 18.9. tog 40 museumsvenner - alle af "ildsjælskaliber" - på studietur til Vadehavscenteret, Vester Vedsted. Rejseleder var museumsvært Jørn Jepsen, som født i Hømlund på spæn-

Afgang fra museets P-plads

Rødvin, snacks og hygge på museet før arbejdsmiddagen på Grænsekron

Formiddagspause og kaffe med Honningkagehusets lækre wienerbrød

dende vis kunne føre os igennem sit gamle "hjemland".

Undervejs blev der holdt kaffepause med lækre wienerbasser, som traditionen tro var sponseret af Honningkagehuset i Christiansfeld. Inden aftenen sluttede på Den gamle Grænsekro med en arbejdsmiddag, fik deltagerne mulighed for et glas vin, snacks og networking med hinanden om og på vores alle sammens museum. Lad Jørgen Ibenfeldts fotos tale for sig selv om en dejlig dag.

Genforeningen på plejehjem

Så er den første udlånskasse med genforeningseffekter pakket ud - og seks meter montrer monteret. Idéen er indtil videre blevet præsenteret som en "prøveballon" på to plejehjem og er blevet vældig godt modtaget. Foto til højre: Genforenings- og Grænsemuseets nye frivillige, Kaj Johansen og plejehjemmets pedel Gunnar Friis i gang med montering af montrer.

Kongebrocenteret i Christiansfeld blev

det første plejehjem, som fik mulighed for lån. Alle effekter til udlån er dubletter, som i stedet for at samle støv på museets arkiv, nu bliver tilbudt at blive udstillet på nogle af kommunens plejehjem. Plejehjemmene kan også låne en eller flere udstillingsmontrer af museet til formålet.

ÆRESPORT

Den københavnske tegnestue **A-A Collective - ved Martin Marker Larsen - motiverede deres forslag, vinderprojektet ud af 39 fremsendte forslag til Kolding Kommune, til en nytænkt æresport således:**

Til fejringen af 100-året for den historiske genforening, valgtes at skabe en æresportal som i 2020 skal hylde mangfoldighed og sammenhold.

Det luftige og nærmest flygtige udtryk af portalen skal ses som en fysisk manifestation af en hukommelse af den oprindelige port og begivenheden, der fandt sted for 100 år siden.

Strukturen gør, at det flygtige motiv konstant ændrer sig afhængigt af, hvorfra man ser værket.

Som en drøm, der ikke kan fastholdes, ændrer portalen sig og kan både fremstå massiv og porøs på en og samme tid.

Den nyfortolkede æresports fremstilling var sponsoreret af to lokale stålvirksomheder, Tora A/S og Sjølund A/S.

DE ELSKER GRÆNSER

En flok mennesker fra mange lande har det til fælles, at de interesserer sig for grænser. De har slået sig sammen i IBRG (**INTERNATIONAL BORDER RESEARCH GROUP**). I Danmark tæller foreningen omkring 10 personer. Deres forening er baseret på internettet, og de har hverken medlemskartotek eller kontingent, så selvom de regner det samlede deltagerantal til omkring 100 på verdensplan, så kender de det ikke præcist. På www.ibrg.info med diverse links ses de personer, som er kernen i IBRG.

"Mange betragter IBRG'erne som "nørder", men det generer os ikke, for vores interesse giver os en sjov viden og bringer os til spændende grænser og steder overalt i verden", mener Hans Peter Nordstrøm Nissen, talsmand for IBRG i Danmark.

Ni medlemmer af IBGR fra England, Norge, Finland og Danmark påbe-

gyndte årets grænsetur ved den slettede 1864-1920-grænse og ses her ved Flemming Jarles bronzeskulptur. Talsmand Hans Peter Nordstrøm Nissen i den gule vest.

De næste to dage var det 1920-grænsen, der blev studeret af gruppen, fortalte Hans Peter Nordstrøm Nissen, som for et par år siden i samarbejde med Genforenings- og Grænsemuseet arrangerede en udstilling på museet om netop denne grænsedragning i 1920. Et par år senere blev udstillingen tillige udgivet af museet i bogform med titlen **"De skæve historier om 1920-grænsen"**.

H.M. Kong Christian X glemte aldrig lille Johanne. Han fulgte hende i mange år efter Genforeningsridtet. Både med fødselsdagkort og med gaver på mærkedage. Et foto fra rideturen med Kongens personlige hilsen indrammet i en tung sølvramme, et guldarmbånd med en safir og en sølvpokal med Christian X's monogram fik hun. Disse ting kunne ses på Genforenings- og Grænsemuseet i dagene omkring fejringen af Genforeningsjubilæet.

JOHANNES DATTER - 1995 - 2004 - 2021

I 1995 Lagde Eli Fredskilde blomster ved Kongestenen

2004 - Eli Fredskilde i samtale med Prinsesse Benedikte den 4.maj ved plantning af Kongens Allé

2021 - Eli Fredskilde overrækker blomster til Dronningen

Lille Johannes datter, Eli Fredskilde, har deltaget ved Frederikshøj ved flere historiske begivenheder. I 2021 blev hun af Genforenings- og Grænsemuseet inviteret til at deltage den 13.6.2021 og accepterede med glæde. Hun nikkede også JA til at være "blomster-pige" ved det royale besøg - efter forslag fra Kulturfædelingen. Ved museets foranstaltning blev Eli Fredskilde hentet og bragt fra/til Skive med overnatning på Den gamle Grænsekro fra den 13.6. til 14.6.2021. Da hun overrakte blomster til Dronningen bar hun med stolthed sin mors guldarmbånd ilagt en safir, en gave til Johanne fra Genforeningskongen Christian X.

2021 - Eli Fredskilde sammen med Kaj G. Nielsen, formand for Genforenings- og Grænsemuseet

BRONZESKULPTUR - af Flemming Jarle

Flemming Jarle i sit atelier.
Færdigt arbejde!

Skulpturen sættes på plads
på fundament med kran

Montering af bronze-
bånd over vejbanen

På bestilling af Kolding Kommune udførte billedhugger Flemming Jarle, Vejle i 2020/2021 efter Genforenings- og Grænsemuseets idé en bronzeskulptur direkte på den slettede 1864-1920 grænse. Skulpturen viser det scenarie, som mødte Christian X den 10.7.1920: En dansk og en tysk kilometersten med en væltet grænsesten placeret direkte på den slettede grænse. Fra den væltede grænsesten stråler et bronzebånd ud over cykelsti og vejbane for at vise den slettede grænses forløb.

13.6.2021 kl. 10:30: Klar til det royale besøg og skulpturafsløring

Privatfoto 1920

OPERATION TRÆMÆRKNING og DGI-STAFET - fællesprojekt

Symbolsk blev de allersidste messingnummerskilte efterfølgende slået på træerne den 1. juni 2021 af Kaj G.Nielsen, fmd. for Genforenings- og Grænsemuseet, Kirsten Johannesen, fmd. for Christiansfelds løbe- og gåklub, Holger Jacobsen, DGI Stafet 2020, Christian Rasmussen, næstformand for Genforenings- og Grænsemuseet, Søren Rasmussen 1. viceborgmester og museets bindeled til Kolding Kommune og Jørn Pedersen borgmester i Kolding Kommune. Det var et led i et fællesarrangement med DGI, som bragte en Genforeningsstafet rundt i landet.

Nummererede messingskilte pryder nu de 276 lindetræer på Kongens Allé på strækningen fra den nordlige Kongesten til indkørslen til Christiansfeld. Det var ved den nordlige Kongesten, at H.M. Christian X den 10.7.1920 satte sig i sadlen på den hvide hest for at ride over den slettede grænse og ned til Christiansfeld.

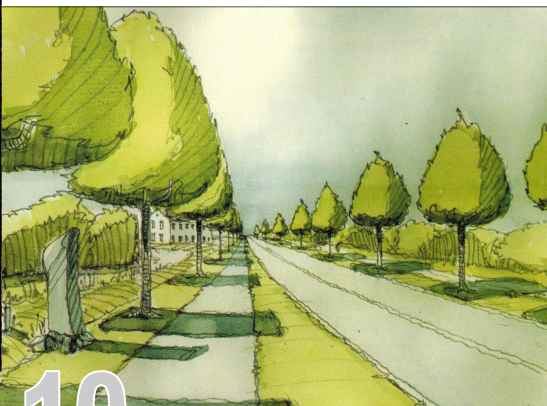
DGI depechen blev modtaget i Christiansfeld den 1. juni kl 17:00 ved Tyrstrup Kro. Derfra blev der løbet eller gået videre op til Genforenings- og Grænsemuseet, Frederikshøj med modtagelse og officielle taler kl. ca 17.30. DGI havde hele dagen haft en flot plancheudstilling på museets P-plads.

Kongens Allé var en folkegave til Kronprinsparrets bryllup den 14. maj 2004. Initiativtager til gaven var "Plant et træ"-organisationen.

Borgmester Jørn Pedersen
sømmer det sidste messing-
nummer på et af lindetræerne

Interesserede turister kan få udleveret en folder på Genforenings- og Grænsemuseet i hvilken de kan aflæse, hvilket træ deres hjemkommuner plantede i 2004.

VÅBENSTILSTANDEN MINDEDES

103-årsdagen for Våbenstilstanden den 11.11.1918 kl. 11:00 mindedes på Genforenings- og Grænsemuseet den 11. november 2021.

Genforenings- og Grænsemuseets flag vajede på både halv og hel stang den 11. november. Klokken 8:00 blev flaget stilfærdigt sat på halv af et bestyrelsesmedlem. Et andet bestyrelsesmedlem satte kl. 11:00 flaget på hel stang. Således mindedes museet våbenstilstandsdagen i respekt de mange sønderjyske drenge og fædre, som aldrig kom tilbage fra krigen eller som kom hjem med sår på sjælen.

De indkaldte soldater efterlod landsdelen til kvinderne, der måtte lide sult, afsavn og frygt for mænd og børns skæbne.

På museet læste Kaj G. Nielsen ved eftermiddagens markering en øjenvidneskildring fra krigsårene 1914 - 1918. Skildringen er for mange år siden skrevet af Olga Margrethe Termansen i Dover til sit barnebarn Inge.

Derefter fulgtes op med en kort film om pårørendes besøg på slagmarkerne for 10 år siden. Filmen har TVSyd for nogle år siden venligst foret museet til forevisning for museets gæster.

Museets gæster kunne samme eftermiddag sikre sig en af de eftertragtede røde papirvalmuer, **Remembrance Poppy**, som museet har fået tilsendt direkte fra England. Valmuen blev dengang et så populært symbol på freden, at store dele af verden siden har taget den til sig.

In Flanders Fields

In Flanders Fields, the poppies blow
Between the crosses, row on row,
That mark our place; and in the sky
The larks, still bravely singing, fly
Scarce heard amid the guns below

Oberstløjtnant John McCrae, var soldat, læge og digter. Herover 1. vers fra hans digt.

ÅRETS GENFORENINGSBILLEDE

Den 10. februar 2020 var det præcis 100 år siden, at de dansksindede nordslesvigere ved en folkeafstemning stemte sig hjem til Danmark. Stemmeret havde alle, der var født i afstemningsområdet, og som 10. januar 1920 var fyldt 20 år, uanset om de nu boede i Nordslesvig eller f.eks. i Danmark. Derfor rejste mange tusinde sønderjyder, bosat i Danmark, til Sønderjylland i dagene op til selve afstemningen, for dér at afgive deres stemme for Danmark.

Alle steder blev de tilrejsende stemmeberettigede hilst velkommen af befolkningen med taler, musik og flag, og mange steder var der rejst æresporte for dem, som en tak for, at de var kommet den lange vej hjem til Sønderjylland, for at give deres stemme for Danmark.

På afstemningsdagen så man æresporte og dannebrogflag over alt i Sønderjylland. F.eks. i Haderslev, Aabenraa, Sønderborg, Skærbæk, Øster Lindet og ikke mindst i Gram by, hvor

hele byen var pyntet med gran og to kæmpe store æresporte. Men også ved grænseovergangene som f.eks. Skodborghus, Gjelsbro og ikke mindst ved Frederikshøj så man flagpyntede æresporte. Christiansfeld Arkiv har dette billede af en mægtig æresport opsat på den danske side af grænseskellet den 10. februar 1920. På billedet er sønderjyder fra Frederikshøj og Christiansfeld samlet ved æresporten for at modtage de stemmeberettigede. Der er børn med små dannebrogflag, og selve æresporten er pyntet med de allieredes flag, det franske (Trikoloren), det amerikanske (Stars and Stripes) og det engelske (Union Jack). Alt til ære for de magter der besejrede Tyskland, og gjorde afstemningen om Sønderjylland mulig. Æresporten bærer et skilt: *Sønderjylland vunden, det*

Kampens Maal. Et kampråb der for mange år siden blev formuleret af sønderjydernes fører, H.P. Hanssen, Aabenraa, der i vinteren 1882/83 var på Askov Højskole. Der skrev han bl.a. den 15. oktober 1882 et brev til sin forlovede Helene Iversen, hvor han udtrykte sig således: **"Jeg vil tjene mit folk" og "Sønderjylland vunden, det er kampens mål"**.

H.P. Hanssen var i 1882 kun tyve år gammel, men allerede fast besluttet på, at han ville engagere sig i kampen for danskheden i Sønderjylland. Han mødte Helene Iversen i 1880, og Kristi Himmelfartsdag 1881 blev de hemmeligt forlovede. Men H.P. Hanssen havde de følgende år travlt med at uddanne sig, og det varede endnu syv år inden Hans Peter og Helene blev gift.

Afstemningsdagen den 10. februar 1920 blev for mange sønderjyder den største og mest minderige dag i 1920. Efter 56 år under fremmedherredømmet var håbet og drømmen, udtrykt i H.P.

Hanssens kampråb – Sønderjylland vunden, det er kampens mål – gået i opfyldelse. Nogle dage efter afstemningen lå skiltet fra æresporten i vejsiden, meget symbolsk præcis hen over grænseskellet, medens en dansk tolder og dansk grænsegendarm, til ære for fotografen (Holger Damgaard), hilser på hinanden.

Steffen Riis

steffenriis@outlook.dk

Betal støttebeviset 150,- kr. NEMT, HURTIGT og BILLIGT:

Overførsel af beløbet fra bank til museets bankkonto:

Bankens reg. nr.: 9743 - og kontonr.: 0622834

Betaling af indbetalingskort: Udfyld kodelinien med 01 og kontonr. 0622834

MobilePay: 93804

**VIGTIGT: HUSK ALTID - UANSET BETALINGSMÅDE - AT
MEDSENDE NAVN OG ADRESSE OG SKRIV "STØTTEBEVIS" PÅ
BESTILLINGEN**

Sønderjyske nødpengesedler 1916-20

Indtil starten af første verdenskrig i 1914 var der mønter nok i Tyskland, men under krigen begyndte befolkningen at gemme guld- og sølvmønter, fordi metallet var mere værd end mønternes pålydende. Senere opstod der også mangel på skillemønt (pfennig-mønter), og i april måned 1917 gav regeringspræsidenten i Slesvig-Holstens tilladelse til, at kommunerne kunne udstede ”nødpenge-

sedler” i rimeligt omfang. De tidlige sedler fra 1917/19 blev udstedet for at dække et behov for skillemønt, i modsætning til den strøm af nødpengesedler, der ifm. Folkeafstemningen blev sat i omløb i 1920. Alle 27 kommuner i 1. zone udgav i februar til april 1920 farvestrålende nødpengesedler, med lokale motiver. De tyske myndigheder vogtede nidkært over sedlernes udseende og især over nationale budskaber, og det var en uskreven regel, at sedlerne skulle have både en dansk- og tysksproget side. Nødpengesedlerne blev allerede i 1920 et yndet samlerobjekt, og mange sedler udkom i store oplag. Det gav penge i kommunekasserne, idet sedlerne ikke efterfølgende skulle indløses med rigtige penge.

Sedlen fra kommunerne Møgeltønder og Sønderby

Nødpengesedlen fra Møgeltønder er udgivet i et samarbejde mellem kommunerne Møgeltønder og Sønderby, der frem til genforeningen i 1920 var to selvstændige kommuner med hver sin kommuneforstander. Fra gammel tid var Møgeltønder opdelt i tre bydele: Slotsgaden, Kirkebyen og Sønderby hvoraf Sønderby og Kirkebyen udgjorde Sønderby Kommune og Slotsgaden Møgeltønder Kommune. I Møgeltønder regerede kommuneforstander, førstelærer, degn og organist Peter Eskildsen Jensen og i Sønderby postekspeditør Peter Jepsen. På et fællesmøde i kommunerådet den 12. marts 1920 blev det besluttet at fremstille 50.000 nødpengesedler hver med et pålydende på 50 pfenning, og desuden, at et eventuelt overskud skulle tilfalde byens elværk, medens et underskud skulle deles mellem de to kommuner.

Man havde i forvejen henvendt sig til godsinspektør ved Schackenborg Gods, Hans Christian Davidsen, som var en dygtig fotograf og tegner, og bedt ham lave tegninger til sedlens for og bagside. På sedlens forside lavede H.C. Davidsen en frihåndstegning af de to guldhorn, der blev fundet ved Gallehus i

1639 og 1734. Desuden årstallet 1920, værdiangivelsen 50 pf., og teksten om sedlens gyldighed. Under Guldhornene ses de to kommuneformstanderes underskrifter Jensen og P. Jepsen. GEM. VORST. er den tyske forkortelse for Gemeindevorsteher (kommuneformstander). Nederst til højre ses trykkeriets navn "Gebh & Kunze Flensburg".

Guldhornene fra Gallehus opfattedes i 1920 som et nationalt dansk symbol, der bekræfter, at Sønderjylland var gammelt dansk område og derfor burde genforenes med Danmark. Desværre blev guldhornene stjålet fra Det Kongelige Kunstkammer i 1802, og inden tyven, guldsmeden Niels Heidenreich, blev anholdt, havde han for længst omsmeltet hornene og videresolgt gullet, ca. 7½ kg. For sin udåd idømtes han 37 års fængsel.

På sedlens bagside ses en tegning af kommuneformstander Peter Jepsen, der som en anden Justitia holder retfærdighedens vægt, og i den ene vægtskål har lagt de danske stemmer afgivet ved folkeafstemningen den 10. februar 1920, og i den anden sidder "Den Tyske Ørn". De danske stemmer er tungere end ørnen, som i vrede spytter efter kommuneformstanderen, medens Peter Jepsen udtaler ordene: Ørn nu maa du fly, dansk vi bliver paany! Nederst til venstre teksten "Plebiscit Slesvig", der betyder folkeafstemning i Slesvig, og til venstre igen årstallet "ANNO DOM MCMXX", det herrens år 1920. Sedlen er nummereret og H. C. Davidsen har sat sin signatur nederst til højre "H.C.D.", og for sit kunstneriske arbejde modtog han 250 Mark, der blev betalt med 500 sedler og mod betaling fik han desuden 10.000 sedler. Det havde nemlig allerede i 1920 vist sig, at sedlerne var lette at afsætte til samlere over hele Tyskland.

Møgeltønder var fra gammel tid en meget dansksindet by og en del af De Kongerigske Enklaver i det vestlige Nordslesvig. Enklaverne havde indtil 1864 tilhørt Ribe Stift og dermed Kongeriget Danmark og var underlagt dansk lov. Ved freden efter krigen i 1864 blev enklaverne afstået til Slesvig og dermed til Preussens overherredømme. Men det gamle danske tilhørsforhold viste sig tydeligt ved folkeafstemningen 10. februar 1920, idet der i Møgeltønder blev afgivet 143 danske og kun 48 tyske stemmer. Det samme billede tegnede sig i Sønderby, hvor 285 stemte for Danmark og kun 30 for Tyskland. Men de tysksindede brød sig ikke om sedlen, som de betegnede som "overordentlig hadefuld og meget hånende".

Ved Genforeningsfesten på Dybbøl Banke den 11. juli 1920 modtog kongen en gave fra Sønderjylland, som bestod af en gengivelse af de to guldhorn fra

Gallehus. De to guldhorn befinder sig i dag på Schackenborg Slot, og kan bese på de daglige rundvisninger. Da kongen nogle dage senere besøgte Møgeltønder, standsede kongens vogn i folkemængden, og postmester Peter Jepsen holdt en tale for kongen, som

han afsluttede med at kaste et bundt af byens nødpengeseidler op i luften, så de dalede som regn ned over den kongelige vogn.

Steffen Riis

steffenriis@outlook.dk

Dette Nyhedsbrev er udsendt med støtte af

toptrykgrafisk

GENFORENINGS- OG GRÆNSEMUSEET

Koldingvej 52, 6070 Christiansfeldt - tlf. 7557-3003

e-mail: info@genforeningsmuseet.dk - www.genforeningsmuseet.dk

Nyhedsbrev - udgivet af Genforenings- og Grænsemuseums Fonden, Januar 2022

Redaktion & layout: Kaj G. Nielsen

Foto: Jørgen Ibenfeldt - Jørgen Kølle - Kaj G. Nielsen - Brith og Kristian Langborg Hansen - Frank Cilius - Harald Kjøde - Kolding Kommune, Kultur

Korrektur: Ingolf Becker, Søren Nielsen, Peter Thygesen

ÅBNINGSTIDER OG PRISER 2020 - se museets hjemmeside